

1. УВОД

Природа уопште, као и природа појединих подручја, постоји независно од човјека и представља јединство живих и неживих компонената на нивоу различитих екосистема. Дјеловање човјека – антропогени фактори, довели су до различитих промјена у тим екосистемима и природи уопште. Када је увидио негативне последице свога дјеловања, схватио је потребу заштите природе.

Флора и вегетација као компоненте екосистема представљају јединствену цјелину. Предмет проучавања су им биљке и биљне заједнице као примарни продуценти органске материје. Нема флоре без вегетације нити вегетације без флоре. Проучавају се одвојено из методолошких и историјских разлога. Такође, не постоје нити у екосистему могу постојати независно од конзументских и редуцентских компоненти биотичког дијела екосистема. Заједно са абиотичким компонентама граде екосистеме као јединство живе и неживе природе. Отуда свако проучавање и истраживање екосистема и природе мора да буде мултидисциплинарно.

Јахорина од давнина побуђује интересовање љубитеља природе – планинара, спортиста, ловаца, туриста, као и ужих научних кругова. Најстарији подаци који се односе на истраживање флоре Јахорине датирају од Fiala (1893, 1895), затим Beck-Mannagetta (1886-1898, 1903-1923), Maly (1938, 1939), Vjelčić (1964-1965). Хербарска збирка настала током тих истраживања је очувана и налази се у Земаљском музеју у Сарајеву. Послије наведених истраживања флоре наилази раздобље у коме се детаљније проучава вегетација различитих подручја Босне и Херцеговине, а самим тим и Јахорине. Међу првим истраживачима вегетације Јахорине је Славнић (1954). Шумску вегетацију истражују Fukarek и Stefanović (1958), а вегетацију предпланинских ливада и пашњака Vjelčić (1966). Бројни флористички подаци се наводе у оквиру идиеколошких проучавања различитих врста и родова (Maly 1931-1932; Kušan 1952; Vjelčić, 1965; Pavlović, 1976). Флористички и вегетацијски подаци се сусрећу у студији екосистема тресетишта Равне планине (Lakušić et al. 1981). У оквиру припрема за одржавање Зимских Олимпијских игара 1984. године, а за потребе Просторног и Регулационог плана посебне намјене извршено је картирање вегетације 10 сарајевских општина при чему је обухваћена и Јахорина (Lakušić i Mišić, 1982). Терцијарну флору је обрадила Петронић (2003), а рудералну вегетацију Петронић (2010).

Близина Сарајева, а у новије вријеме и Пала као научног и високошколског центра доводи до бројних појединачних и групних теренских екскурзија научника и студената што има утицаја на њихово свеукупно

поимање флоре, вегетације, биодиверзитета, екосистема и животне средине уопште. На једној од таквих екскурзија, у знак захвалности и сјећања ботаничара овог подручја, на Равној планини је постављена спомен плоча Карлу Малију.

Јасно дефинисане намјере о заштити подручја се формирају и исказују већ након Другог свјетског рата, како би се заштитила флора и вегетација једни од основних елемената и градитеља екосистема. Јахорина својим положајем припада групи континенталних Динарида, а надморском висином (1.916 m) се налази у зони шумске климатогене вегетације. Највећа деградација екосистема је на подручју Голе Јахорине, а највиши појасеви шумских екосистема и шибљака са бором кривуљом претворени су у планинске пашњаке и рудине. Остали дијелови су покривени шумском вегетацијом. Такво стање природе и екосистема је било предмет наведених истраживања, што је задовољавало тадашње потребе. Гола Јахорина са бројним ендемичним врстама и нижим инфраспецијским категоријама условљава специфичност флоре и вегетације, те је детаљније и потпуније истражена (Vjelčić, 1965 и 1966).

Друга значајна деградација екосистема Јахорине се догодила за вријеме ратних збивања 1992 – 1995. године. У том периоду су претјераном сјечом знатно деградирани шумски екосистеми, што је економски и људски било оправдано. Многа подручја су минирана, а разминирање у највећем броју случајева није извршено. Поред тога, на том подручју било је и бомбардовања средствима ниске радиоактивности.

Све то је условило потребу проучавања и сагледавања данашњег стања екосистема с обзиром да је поново актуелизирана заштита Јахорине.

